

Mening i arbeid

Dette nummeret begynte som et åpent utrop for ”mening i arbeid” og har endt opp som en samling artikler om meningen med arbeid i arbeidsliv og hjemmeliv. Naturlig nok, kan vi kanskje si. Det er ingen ting historisk sett som skulle tilsi at meningsfullt arbeid kun foregår i det såkalte arbeidslivet. Mening og arbeid forstått som aktivitet, har vært betraktet som grunnkategorier ved den menneskelige tilværelse i hele sosiologiens historie. Som mennesker til forskjell fra andre organismer, er vi først og fremst meningssøkende og handlende. Dette var et grunnleggende poeng hos Aristoteles som ble akseptuert av Hegel og Marx, og betraktes i dag stort sett som en nødvendig forutsetning å legge til grunn for å kunne delta i en meningsfull sosiologisk utveksling om hvordan sosiale fenomener blir til gjennom menneskelig handling og forståelse. Dermed er det interessant å avklare betydningen av arbeid som en kanal for å utfolde oss som meningssøkende og -skapende vesener. Artiklene i dette nummeret er viktige bidrag til dette gjennom at de hver på sitt vis utfordrer ulike etablerte diskurser om arbeidets mening. Sentrale spørsmål som berøres er hva det er som gjør arbeidslivet meningsfullt for mennesker? Har meningen med arbeid endret seg ved overgangen fra industrielt til post-industrielt arbeidsliv? Hvorvidt og hvordan bør man skille mellom arbeid og lønnsarbeid? Hvor går grensen mellom arbeidslivet og det øvrige livet? Er meningen med arbeidet noe distinkt annet enn meningen med aktiviteter vi utøver på hjemmebane?

I artikkelen ”Meningen med (arbeids)livet” utlegger og sammenlikner Jan Heiret og Harald Bokn ulike norske diskurser om hvordan arbeid får mening for individene. På den ene siden blir de norske politiske diskursene om arbeidsmiljø og arbeidets plass i velferdsstatsprosjektet behandlet. På den andre siden tar de for seg nyere norske sosiologiske og historiske arbeidslivsstudier som tematiserer arbeidets mening både eksplisitt og implisitt. På bakgrunn av dette, spør forfatterne om det finnes en felles forståelse av innholdet i arbeidsbegrepet i de politiske debattene og mellom forskere som studerer kunnskapsarbeid og industriarbeid?

Hanne Heen følger en liknende strategi i sin artikkel "Om bruken av begrepet arbeid". Hun demonstrerer hvordan man i politiske diskurser har kommet til å gjøre arbeid ensbetydende med lønnsarbeid, noe som peker mot arbeidets abstrakte sider. Denne bruken av begrepet settes i kontrast til hvordan arbeid brukes i noen samfunnsvitenskapelige sammenhenger der det er arbeidet som konkret virksomhet som fokuseres. Hun peker på at det i mange sammenhenger oppstår feilslutninger fordi man blander sammen arbeid som et begrep om lønnsarbeid i generell forstand, med arbeid som et begrep om konkret virksomhet.

I "Selvskapingsromantikk i endring? Tokarrierefamiliens nye investeringsmaksime", viser Helene Aarseth hvordan mekanismer identifisert i diskursen om meningen med det moderne arbeidslivet som en selvskapingsarena, overføres til hjemmelivet i den moderne tokarrierefamilien. Hun utfordrer således teser om hvordan det meningsjagende postindustrielle arbeidslivet tømmer hjemmelivet for mening ved å redusere det til en arena for plikt og forhandling. Snarere tar tokarrierefamiliene med seg selvskapingsprosjektet fra det nye arbeidslivet som et felles prosjekt inn i familielivet. Den tradisjonelle husmorrollens uttog av hjemmet erstattes av teamarbeid rundt omfattende måltidsprosjekter, og hjembyggingssprosjekter som hele tiden handler om å gjøre en forskjell.

I den siste artikkelen "Miljøomsyn i kvardagslivet" viser Berit Skorstad hvordan miljøhensyn gjøres til en distinkt dimensjon ved hverdagslivets aktiviteter og hvordan det gir disse aktivitetene en ny særskilt mening. Hun identifiserer ulike sosiale, kognitive og etiske mekanismer som bidrar til å aktivisere og prege tradisjonelt husholdsarbeid i miljøvennlig retning. Men poengterer også betydningen av strukturelle føringer og tilrettelegging som ligger utenfor aktørenes daglige rekkevidde, for fremme av mer miljøvennlig atferd.

God lesning!

Lars Klemsdal og Helge Svarø